

ДЗВІНОК

ПИСЬМО ІЛЮСТРОВАНЕ ДЛЯ НАУКИ І ЗАБАВИ РУСКИХ ДІТИЙ І МОЛОДЕЖИ.

Виходить:
5-го і 20-го кожного місяця.

Передплата виносить:
річно 3 зр., піврічно 1-50 зр., чвертьрічно 75 кр.

Адрес редакції:
Львів улица Францісканська ч. 12.

Адрес адміністрації:
Львів улица Миколая число 18.

Подорож Гулівера до краю великанів.

Джонатана Свіфта.

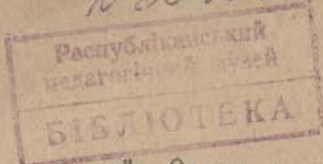
РОЗДІЛ ПЯТИЙ.

Я складав королеви звичайно раз або два рази в тижни ранішню візиту і заставав его найчастійше при голеню. Я лякав ся тогди не трохи, бо бритва, котрою голяр голив, була два рази довша від звичайної коси. Я просив раз голяря, щоби дав мені трохи зголеної шумовини; там вишукав я собі сорок до п'ятдесяти волосків. Опісля взяв мелесеньку, гарно отесану дощинку, обрізав ножиком неначе на гребень і повертів голкою в дощинці дірочки. Вкінці позатинав на остро кінці волосків, повстромлював їх в дірочки і зробив з того гарний гребень. Хто йно бачив у мене той гарний знаряд і пізнав его пожиточність, не міг нахвалити ся моєї незвичайної зручності і штуки.

Коли я побачив, що мої вироби дуже всім подобають ся, то мій дотеп здобув ся ще не на один помисел. Поміж иньшими зробив я з вичесаного волося їх Величества не тільки пару виплітаних крісел, але також гарну, довгу на метер шітку і мошонку, котру окрасив також підписом королевої. Також сї штуки найшли належний подив і признание, а королева заховала їх старанно в своїм кабінеті рід-

ЛІКАР

Др. МЕВТУМЕНІ
х. Черніацьк.

костий. Однак я святкував найбільший тріумф тогди, коли мені дозволено пописати ся моїми музикальними здібностями. Король дуже любив музику і уряджував часто в палаті концерти. Мене приносили там також часто і ставили мою скринку на столі в концертній сали; однакож звуки були так сильні, що я не міг розпізнати мелодії. Я дав би-м собі шию утяти, що всі труби і бубни цілої нашої армії не видали би разом такого галасу, як там був на концерті. Длятого я просив, щоби мою скринку ставили як найдалше від музикантів, замикав щільно двері й вікна та спускав заслони, а мимо того по такій одній гармонійній увертурі я три дни не чув нічого сенько на уши. Я міг лишень тогди тоту музику яко-тако знести, коли заткав собі уши ватою і притиснув обома долонями.

Раз спитав ся мене король, чи я музикальний. Я розказав ему, що я еще хлопцем учив ся грати на фортепяні, але не допровадив до совершенности. Король наставляв на се, щоби я загравав ему дещо і розвеселив его якою нашою піснею. Я заявив ему, що се на разі неможливе, бо той інструмент, на яким я мав пописувати ся, був довгий не меньше трийцяти метрів, а кождий клявіш був пів ліктя широкий, так що я розпростертими руками не міг обняти навіть пів октави. Для того я просив, щоби его Величество дав мені трохи часу, заким я видумаю спосіб грати на тім великаньським фортепяні. Він пристав на се, а я вправляв ся в вільних хвилях під дозором моєї няньки в грі на тім страшнім інструменті. Сам професор гри, надворний королівський капелмейстер, подивляв мій талант і зручність, як я то ходом, то присюдами, то звинними як у kota скоками уганяв по клявішах і добував чисті, звучні а при тім незвичайно гармонійні тони. Коли я вже за кілька неділь досить вправив ся в тій музикальній штуці, то пописував ся перед цілим двором і збудив в них загальний подив і зачудованє. Від тогди мусів я не раз вигравати мому достойному паньству польки і валця, а они заявляли мені за-всігди своє найвисше вдоволенє.

Посеред таких пригод минуло два роки від часу, коли я дістав ся до Бробдінґна. На позір поводило ся мені добре, а дехто був би може і вдоволений з такого жита в клітці, але мені остобісіло таке жите, особливо посеред таких людей, з котрими не вязало мене нічого

спільного і котрі могли мене роздоптати кожної хвилі немов жабу або мале пєся. Я надїяв ся сильно, що відзискаю свободу, але ані ми ся не сніло, що тота хвиля от-от наближає ся.

Одного дня рішила ся королева провести літо в розкішнім надморекім замку Флянфаснік. Ми обоє з Ілїумдаклїч мусїли їй товаришити. Мене везли як звичайно в моїй скриночці, і я мав нагоду оглянути докладно все, що передомною розпростирало ся. З початку не було нічого цікавого, я оглядав через вікно далекий вид, або сидїв затоплений в думках, або утомившись, відпочивав в гамаку і засипляв.

Мимо того так правильного а поєдинчого житя набавив ся я сильного нежиту; також моя люба маленька нянька прибула до Флянфаснік так ослаблена в наслідок невігоди та клопотів в дорозї, що занедужала небезпечно і не могла вийти з хати. Я оглянув вже все-сторонно з середини їй зо внї замок Флянфаснік а нежиту єще не позбув ся; тому лікар радив менї уживати сьвіжого морського воздуха. Замок лежав над самим берегом моря; задля недуги моєї молодой няньки приказали одному пажєви (молодому дворянинови) виставляти скринку зо мною на сьвіжий воздух.

Я не забуду ніколи сєго, яку се справило прикрїєть для Ілїумдаклїч, коли она віддавала мене в чужу опіку; она заляла ся ревними слезами, немовби прочувала, що ми розлучаємо ся на завєїгди. Паж виконав приказ і понїє мене над берег; він уставив скринку зо мною на високїй скалі, полишив там мене самого, а сам пішов берегом, шукаючи за гнїздами мєв*).

Я глянув тужно на просторе, сине море і згадав з жалем про вітчину. Небавком чув я потребу відпїчнути, положив ся в гамак і заснув твердо. Нараз вірвав ся я, бо менї здавало ся, що хтось шарпає сильно за кільце прикрїплене у верху моєї скринки. Заким я добре оглянув ся, що дїє ся зо мною, спостерїг я, що скриночка підносить ся зо мною в гору, а опїєся помчала ся в поземїм напрямі наперед. Я налякав ся, вискочив з ліжка і перехилив ся через вікно, щоби розслїдити причину сєго незвичайного явища. Ну, вгадайте, що я побачив? Величезний, страшний орел вхопив скриночку дзюбом за

*) Рід морських птиць.

№ 8046 / 32 & 2 P_к

Республіканський
педагогічний музей
БІБЛІОТЕКА

Костий. Однак я сьвяткував найбільший тріюмф тогди, коли мені дозволено пописати ся моїми музикальними здібностями. Король дуже любив музику і уряджував часто в палаті концерти. Мене приносили там також часто і ставили мою скринку на столі в концертній сали; однакож звуки були так сильні, що я не міг розпізнати мелодії. Я дав би-м собі шию утяти, що веі труби і бубни цілої нашої армії не видали би разом такого галасу, як там був на концерті. Длятого я просив, щоби мою скринку ставили як найдалше від музикантів, замикав щільно двері й вікна та спускав заслони, а мимо того по такій одній гармонійній увертурі я три дни не чув нічого-гісенько на уши. Я міг лишень тогди тоту музику яко-тако знести, коли заткав собі уши ватою і притиснув обома долонями.

Раз спитав ся мене король, чи я музикальний. Я розказав ему, що я еще хлопцем учив ся грати на фортепяні, але не допровадив до совершенности. Король наставляв на се, щоби я загравав ему дещо і розвеселив его якою нашою піснею. Я заявив ему, що се на разі неможливе, бо той інструмент, на яким я мав пописувати ся, був довгий не меньше трийцяти метрів, а кождий клявіш був пів ліктя широкий, так що я розпростертими руками не міг обняти навіть пів октави. Для того я просив, щоби его Величество дав мені трохи часу, заким я видумаю спосіб грати на тім великаньскім фортепяні. Він пристав на се, а я вправляв ся в вільних хвилях під дозором мосі няньки в грі на тім страшнім інструменті. Сам професор гри, надворний королівський капелмїстр, подивляв мій талант і зручність, як я то ходом, то присюдами, то звинними як у ката скоками уганяв по клявішах і добував чисті, звучні а при тім незвичайно гармонійні тони. Коли я вже за кілька неділь досить вправив ся в тій музикальній штуці, то пописував ся перед цілим двором і збудив в них загальний подив і зачудованє. Від тогди муєїв я не раз вигравати мому достойному паньству польки і валця, а они заявляли мені за-всїгди своє найвисше вдоволенє.

Посеред таких пригод минуло два роки від часу, коли я дістав ся до Бробдінґна. На позір поводило ся мені добре, а дехто був би може і вдоволений з такого житя в клітці, але мені остобісіло таке житє, особливо посеред таких людей, з котрими не вязало мене нічого

спільного і котрі могли мене роздонтати кожної хвилі немов жабу або мале песя. Я надіяв ся сильно, що відзискаю свободу, але ані ми ся не сніло, що тота хвиля от-от наближає ся.

Одного дня рішила ся королева провести літо в розкішнім надморскім замку Флянфаснік. Ми обоє з Глюмдакліч муєли їй товаришити. Мене везли як звичайно в моїй скриночці, і я мав нагоду оглянути докладно все, що передомною розпростирало ся. З початку не було нічого цікавого, я оглядав через вікно далекий вид, або сидів затоплений в думках, або утомившись, відпочивав в гамаку і засипляв.

Мимо того так правильного а поединчого життя набавив ся я сильного нежиту; також моя люба маленька нянька прибула до Флянфаснік так ослаблена в наслідок невігоди та клопотів в дорозі, що занедужала небезпечно і не могла вийти з хати. Я оглянув вже все-сторонно з середини їй зо вні замок Флянфаснік а нежиту еше не позбув ся; тому лікар радив мені уживати сьвіжого морского воздуха. Замок лежав над самим берегом моря; задля недуги моєї молодой няньки приказали одному пажеві (молодому дворянинови) виставляти скринку зо мною на сьвіжий воздух.

Я не забуду ніколи сего, яку се справило прикрість для Глюмдакліч, коли она віддавала мене в чужу опіку; она заляла ся ревними слезами, немовби прочувала, що ми розлучасмо ся на завсїгди. Паж виконав приказ і поніс мене над берег; він уставив скринку зо мною на високій скалі, полишив там мене самого, а сам пішов берегом, шукаючи за гніздами мев*).

Я глянув тужно на просторе, сине море і згадав з жалем про вітчину. Небавком чув я потребу відпіннути, положив ся в гамак і заснув твердо. Нараз зірвав ся я, бо мені здавало ся, що хтось шарпає сильно за кільце прикріплене у верху моєї скринки. Заким я добре оглянув ся, що діє ся зо мною, спостеріг я, що скриночка підносить ся зо мною в гору, а опісля помчала ся в поземім напрямі наперед. Я налякав ся, вискочив з ліжка і перехилив ся через вікно, щоби розслідити причину сего незвичайного явища. Ну, вгадайте, що я побачив? Величезний, страшний орел вхопив скриночку дзюбом за

*) Рід морских птицъ.

кільце і вимахуючи предовжезними крилами, летів з нею понад широким морем. Без сумніву розбишака той занюхав своїм бистрим нюхом, що в клітці знаходить ся якесь живе сотворіне, хотів отже зо своєю добичею полетіти на якусь самотну скалу серед моря і там без перешкоди пожити ся. Я глянув трівожно на сушу, чи не видно якої помочи. Але я бачив тільки, як Ілюмдакліч бігала з розпуки по берегу і заливаючи ся слезами, витягала руки за віддаляючою ся кліткою. Я махнув кілька разів хусточкою на прощане, а опісля здав ся обоятно на волю Божу.

Та не довго трівав мій супокій; бо надлетіло два иньших орлів і дерли ся з тамтим розбишакою о скринку. Притім кидали моім домиком на всі сторони, аж нараз почав він так нагло і скоро спадати просто на діл, що в мні аж дух заперло. Сей рух закінчив ся страшним лоскотом, а навкруги мене не було чути нічо, тільки шум і плюскане; я аж завмер. Страшна птьма покрила мене з усіх сторін; але незадовго виринула скриночка до гори і у мене знов роз'яснило ся. Я побіг до вікна, глянув на двір і спостеріг зі страхом, що моя скринка занурила ся майже на півтора метра в воді. Аж тепер я догадав ся, що я впав в море.

На щастє скринка не пропускала води. Та мимо того моє положене було незавидне; бистрі хвилі кожного часу покрити мене. Я хотів піднести віко, але се мені не удало ся. Я сидів в тім деревлянім домику немов живцем погребаний і очікував кожної хвилі страшної смерти.

Як довго я так пливав, не тямлю; мене огорнула непритомність і я отямив ся аж тогди, коли почув сильне потрясенє, немовби хто тягнув ливною мою хатку. Справді я почув, що моя хатка порушає ся скоро наперед, що аж хвилі ударяють о вікна; мені заблисла надія ратунку, бо здавало ся, що якийсь корабель притягає мене до себе.

Я кликав о поміч, що аж захрип. Вкінци учув я трикратне: Гоц, гоц, — а то наповнило мене несказаною радістю. Я почув, що хтось ходить понад моєю головою і незабаром дав ся чути по англійски голос: Чи там хто є? Нехай обізве ся! — Я закричав що сили: Бійте ся Бога, ратуйте мене, освободіть мене з тої вязниці! — Незнакомий відповів: Будьте спокійні, ви вже безпечні! Ваша скринка знаходить ся вже на нашім покладі. Пождіть хвильку, зараз прийде

ті гроші наймав собі вчителів, щоб учили його історії та хемії. (Хемія — то така наука).

Наконець, як йому ще й двацяти років не було, то він зробив такий віз паровий, що міг звичайними гостинцями (без шин) їздити. Року 1829 він поїхав з батьком до Лондону, щоб в якій фабриці стати за ученика. Він пішов на велику механічну фабрику Модслейв і показав Модслееви малу парову машину, що сам її зробив. Робота припала Модслееви до вподоби і він не за ученика, а за помічника Несміта приняв. Та ще й сказав йому, щоб той сам собі плату визначив. Несміт визначив собі дуже малу плату: менше як 30 зр. на місяць.

В фабриці він радіючи вчив ся діла, а як Модслей умер, то намислив він свою робітню зробити. У його було гроший тільки 63 фунти стерлінгів*). Та він того не злякав ся, що малі гроші, а поїхав до міста Манчестеру. Там пішов до багатих панів Грантів, що мали свої фабрики. Він знайшов одного з Грантів і сказав йому, що хоче почати роботу самостійно і просить поради, як се краще зробити. Грант спитав ся:

— Скільки вам літ?

— Двадцять шість.

— На самостійне діло ви занадто молоді.

— Так, але я можу працювати і умію ховати гроші.

— А багато у вас гроший?

— 63 фунти стерлінгів.

— З тим не багато наробите; першої суботи не буде вам з чого заплатити робітникам.

— А леж робітників буде тільки двох: я та мій товариш: то я проживу, поки хто дасть більшу роботу.

— Ну, з такими поглядами ви можете добре діло зробити. Починайте і певні будьте: коли якої там суботи не стане у вас гроший робітникам заплатити або ще на що, то ви завжди в моїй конторі**) мати мете (будете) змогу позичити 500 фунтів стерлінгів на третій відсоток.

*) 1 фунт стерлінгів = около 10 зр. **) канцелярії

І за помочю від Грантів Несміт засновує невеличку робітню. Почавши з малого, він працював з усеї сили і досяг таки великих достатків. Він багато повигадував усяких інструментів та пристроїв таких, щоб ними машини робити. Але найкраща його вигадка була — паровий молот. Як би не було сего молота, то ніяк не можна-б було робити з заліза великі річі — машини й иньше, бо великі кусні заліза можна вквати тільки паровим молотом. І так гарно той молот зроблено, що він може раз ударивши, розплескати на тоненький листочок спору грудку заліза і може розбити горіх, а зернятко ціле зоставити!

Раз у раз, видумуючи все нові пристрої та щиро працюючи, добив ся Несміт великої заможности. Його маленька робітня зробила ся незабаром величезною фабрикою, що робила роботи на мільйони. Через 22 роки він придбав величезне багатство. Тоді (р. 1856) він покинув свою діяльність і жив тим, що працював для науки — займав ся астрономією — (наукою про небо та про небесні тіла) і багато дечого нового там познаходив. Опріч того він гарно малює.

От що він каже про те, як треба робити: Коли-б мене спитано, як треба зробити, щоб у ділі щастило, то на підставі того, що я бачив і зазнав у житю, я сказав би так: Спершу треба обовязок виконати, а тоді буде добре.

Отсе дуже мудре правило. Треба кождому його памятати і так робити.

Переказав *Б. Г.*

УЧЕНІ РОЗМОВИ НИКОЛЦЯ З ТАТУСЬКОМ.

ХІІІ.

Петро Могила.

Як на Русі засновано друкарні, то й наші письменники стали більше книжок видавати. І письменники множили ся також, бо вже на Русі було кілька таких шкіл, що з них могли виходити образовані люди. Я хочу тобі, Николцю, розповісти нині про одного дуже за-

служеного мужа, Петра Могилу, митрополита київського, що опікував ся наукою у нас. З роду не був він Русиним, лише Молдаванином. Єго батько Симеон був „господаром“ (пануючим) в Волощині і Молдавії,*) а як Турки прогнали родину Могили з батьківщини, то они перенесли ся в польське королівство.

Петро Могила провів свій молодечий вік на нашій землі, учив ся відай у Львові в Ставропігійській школі, був і в заграничних школах, вступив опісля до війська, а як мав 25 літ, то випало єму бороти ся з Турками. Здає ся, що не дуже сподобало ся єму військове жите, бо небавом покидає він військо, а вступає в монастир київський в Лаврі нечерській. Мусів то бути дуже спосібний молодий чоловік, коли по трох роках вибрано єго вже настоятелем монахів (архимандритом). Тоді то завів Могила в Лаврі гімназію, а щоби для неї придбати добрих учителів, то вислав деяких талановитих молодців за границю на науку. Ту школу злучено небавом з давнійше основаною школою братскою „на Подолі“**) Як же Могила став в році 1633. митрополитом, то хотів він єю школу перетворити в найвишу школу, так звану „академію“. Однак не міг від короля випросити таку назву для своєї школи; тому то він назвав її лише „коллегією“, але старав ся, щоби в коллегії учено всіх тих наук, що в академії. Наука відбувала ся по латині, бо в тім часі кождий чоловік, котрий умів по латині, уважав ся чоловіком дуже образованим.

Могила засновав своїм коштом при коллегії монастир, друкарню і ще другу школу в Винниці. В монастирі при школі мешкали лише ті черці з Лаври нечерської, що були настоятелями та професорами в коллегії. Студенти мали при школі деревляну церкву, збудовану коштом Могили, названу в честь мучеників руских св. Бориса і Гліба; до тої церкви сходили ся студенти на молитву. Кляси містились в просторім двоповерховім будинку; а крім кляс була ще там бібліотека і бурса для бідних учеників. На удержанє школи призначив Могила два свої села і один фільварок.

*) краї ті лежать на полудневий схід від Галичини, пниї творять королівство румунське.

**) Так зве ся одна часть міста Київа над Дніпром.

Тепер вже маєш понятє, мій сину, як виглядала колегія могилянська в Київі. Она здобула собі славу найліпшої школи на Руси. З неї виходили такі мужі, що могли рівнати ся своїм знанєм з мужами, котрі покінчили „академію“.

А всео то зробив митрополит Могила, котрий сам не був навіть дуже ученій, але зрозумів вагу науки для Русинів.

Сказав я, що сам Могила не був дуже ученій. З чого-ж ми то знаємо? З тих письм, що по нїм лишили ся. Нема їх багато: один збірник проповідій, записки без вартости про чуда в православній церкві і одно діло богословске „Камінь“, де він старає ся доказати, що церков православна є церквою правдивою, католицкою. Такіх діл написали тоді рускі письменники дуже много. Они вели в них письменну борбу з Єзуїтами, котрі боронили церкви латиньскої і церковної унії Русинів з престолом римским, що відбула ся, як я вже казав, в році 1596. Православні учені змагали ся проти того, щоби Русини покидали православє а приймали унію і тому з великою ревностю виступалв проти тих єзуїцких і унійтских учених, що унії боронили. Цїлий XVII. вік вела ся тая боротьба словесна і їй завдячуємо много творів богословских, котрі від грецкого слова „борба“ (polemos) називають ся творами „полемічними“. Отже знаменем нашого духового житя в тім часі є ведене „полеміки“. Завзятість релігійна довела до гнобленя православних Русинів: ті виступили з оружем в руках против католиків і своїх рідних братів, Русинів-унійтів; довгі літа ведуть ся завзяті кроваві борби; они описані суть в окремих памятниках, (літописях, хронїках, дневниках), котрі називають ся літописями козацкими. І так попри діла полемічні маємо в тім часі ще найбільше записок історичних.

Остан Макарушка.

Поправка похибки друкарекої: В попереднім числі на ст. 264. в 12. рядку з долу замість „побожную“ читай „подорожную“.